ge, fuga e caſtris cum ſuo armigero evaſurum & Jeroſolymis in abditiora, & ſecretiora regiæ ſuæ loca, quæ forte erunt in Monte Oliveti ſe abditurum, vel forſitan in caſtra, quæ in Monte Oliveti habebit ſe recepturum, ubi auxilium ſuis deſperatis rebus fruſtra expectans, pauciſſimis poſt diebus deſtitutus omni ſuorum, ac dæmonum præſidio, a Chriſto per Michaelem Archangelum interficietur. Hoc maxime cohæret cum iis, quæ dixerat Daniel, *cap. 11. v. 45.* ubi deſcripto apparatu quo veniet Antichriſtus *in multitudine magna, ut conterat, & interficiat plurimos*, ſubjungit: *Et figet tabernaculum ſuum Apadno inter duo maria ſuper montem inclytum, & ſanctum, & veniet uſque ad ſummitatem ejus, & nemo auxiliabitur ei*, deinde deſcribit adventum Michaelis Arcangeli.

X. Neque hoc ex noſtro penu depromimus, ſed ex mente Patrum, qui hunc Danielis locum ita expoſuerunt. S. Hieronymus, cap. 11. Dan. *Tunc veniet* (inquit) *Antichriſtus uſque ad ſummitatem montis ejus, hoc eſt montana Provinciæ, ideſt, verticem montis Oliveti, qui inclytus vocatur, quia ex eo Dominus, atque Salvator aſcendit ad Patrem, & nullus Antichriſto poterit auxiliari contra ſe Domino ſæviente, & aſſerunt, ibi Antichriſtum eſſe periturum, unde Dominus aſcendit ad Cælos*, Theodoretus, *Orat. 10. in Danielem*, ait *Apadnum vocat locum quemdam ita nominatum, nec procul a Jeroſolymis poſitum, ubi Antichriſtus exitio perdetur*. Et in 2. Theſſ. 2. *Cum enim* (inquit) *de Cælo apparuerit Dominus, loquetur tantum, & ſcelerato iſti omnino afferet interitum*, S. Joan. Damaſcenus, *lib. 4. de fide Orth. c. 26.* ita ſcribit: *At cum Dominus, quemadmodum Sancti Apoſtoli in Cælum euntem viderunt, hoc eſt Deus perfectus, & homo, perfectus cum gloria, & potentia veniet, peccati hominem, perditioniſque filium oris ſui ſpiritu interficiet*. Haimo in 11. Iſaiæ, *Antichriſtum* (inquit) *Dominus Jeſus interficiet ſpiritu oris ſui, hoc eſt potentia juſſionis ſuæ: nam licet a Michaele, ut quidam aſſerunt, interficiatur, Domini tamen nutu totum hoc implebitur. Occidetur autem, ſicut Doctores tradunt, in Monte Oliveti in papilione, ac ſolio ſuo, illo in loco circa quem Dominus Cælos aſcendit*. Hæc Haimo. Eadem ferme ſcribunt Strabus, *in 11. Iſaiæ*, & 2. *Theſſal.* 2. S. Bruno Carthuſienſium parens in illum locum Pauli: *Quem Dominus Jeſus interficiet ſpiritu oris ſui*. S. Anſelmus, *in 2. Theſſ. 2.* S. Thom. in eundem Pauli locum, & alii Recentiores.

XI. Petrus vero Comeſtor in Hiſt. Scholaſt. *in 2. Theſſ. 2.* mortem Antichriſti ita futuram deſcribit: Aſſerit enim, *Antichriſtum ſpectante infinita hominum turba aſcenſurum in verticem montis Oliveti, unde Dominus aſſumptus eſt in Cælum; & ſimulaturum ſe in Cælum redire velle, unde ad homines deſcenderat, atque ipſum excellentibus ſpecie Angelorum dæmonibus, per aera evehendum in Cælum: cunctis admirantibus, & divinitati ejus acclamantibus. Sed eo ipſo temporis puncto, aſcendente per aera Antichriſto, audietur, inquit, vox Chriſti de Cælo miſſa*, Morere: *& confeſtim fulmine percuſſus interibit*. Hæc Comeſtor, quæ aliquibus non diſplicent.

XII. His conciliantur dicta Danielis, Joannis, & Pauli; nimirum ſi dicatur, Antichriſtum deſperatis rebus poſt prælium ſe in tabernaculo ſuo cum ſuo miniſtro recepturum, ubi omni ſuorum ac dæmonum auxilio deſtitutus, cogitans quomodo rem ſuam reſtituere poſſit, & forte tentans (ut vult Comeſtor) inopinato interficietur a Chriſto. Nimirum deſcenſurum Chriſtum in aera ſpecie viſibili luce ſplendidiſſima circundatum, & Angelorum agminibus cinctum: & ibi ſimplici verbo Archangelo Michaeli imperaturum, ut Antichriſtum extinguat. Tunc horribili tonitru, ac fragore, fulmine acerrimo comitante totum illud tabernaculum Apadno in cineres, & favillas redigetur, & antichriſtus cum ſuo Pſeudopropheta dehiſcente terra, & monte Oliveti aperto, cernentibus cunctis, Chriſtianis, Judæis, & gentibus, qui tunc Hieroſolymis erunt, vivus deglutietur, ac devorabitur, donec uterque igne ſulphureo inde exeunte conſumptus, in infernum, æternumque carcerem detrudatur. Ita veroſimiliter nec aſſerendo, ſed opinando, cum hac in re quid futurum ſit, ſolus Deus certo noverit.

§. III.

Tempus ab Antichriſti morte ad finem Mundi.

XIII. SUblato, & in infernum demerſo Antichriſto, nemo prudens dubitare poterit, quin ejus fautoribus undequaque fuga elapſis, ac diſperſis, Eccleſia per univerſas mundi regiones ſereniſſima pace ſit fruitura; & propterea in publicum rediturum ejus exercitium, & gratiarum actionibus Deo totus orbis perſonabit. Hoc videtur colligi ex Danielis *capit. 12. v. 1.* ubi poſtquam dixerat, quod Antichriſto in fine nemo auxiliabitur, ſubdit: *In tempore autem illo conſurget Michael princeps magnus, qui ſtat pro filiis populi tui, & veniet tempus, quale non fuit ab eo, ex quo gentes eſſe cœperunt uſque ad tempus illud. Et in tempore illo ſalvabitur populus tuus omnis, qui inventus fuerit ſcriptus in libro.*

XIV. Æque tamen incertum eſt, quantum temporis ſit effluxurum a morte Antichriſti ad finem mundi, & diem univerſalis judicii, de quo diverſi diverſa loquuntur. Daniel enim cum, *cap. 12. v. 11.* dixiſſet: *Et a tempore cum ablatum fuerit juge ſacrificium, & poſita fuerit abominatio in deſolationem, dies mille ducenti nonaginta*, ſubjungit: *Beatus qui expectat, & pervenit uſque ad dies mille trecentos triginta quinque*. Quibus priori ſummæ a ſe poſitæ, nempe, diebus 1290. videtur addere alios dies quadraginta quinque. Propterea S. Hieronymus *in c. 12. Daniel.* interpretatur, quadraginta quinque dies interlapſuros a nece Antichriſti ad finem mundi: ait namque: *Beatus, qui interfecto Antichriſto dies ſupra numerum præfinitum* (nimirum 1290.) *quadraginta quinque præſtolatur, quibus eſt Dominus atque Salvator in ſua majeſtate venturus*. Eundem ſenſum præfato oraculo tribuit Theodoretus, *Orat. 10. in Daniel.* hoc tamen addito, quod Antichriſto divina plaga percuſſo, manebit Elias illis quadraginta diebus prædicans. Patet tamen ex ſupra dictis quam perperam hoc dicatur, quia Elias ſupponitur ab Antichriſto occiſus, & quamvis poſt tres dies cum dimidio excitatus fuerit, habemus tamen, quod per nubem raptus fuerit in Cælum: nec ullum adeſt fundamentum dicendi, quod poſt mortem Antichriſti ſit in terras deſcenſurus ad prædicandum. Hanc opinionem ſequuntur Beda, *in 8. Apoc.* S. Anſelmus, *in 2. Theſſal. 2.* Bellarminus, *l. 3. de Rom. Pont. c. 9. & 17.* aliique ex Recentioribus. Et ſane ei favere videntur verba Danielis, quæ ſequuntur, *v. 13.* nimirum; *Tu autem vade ad præfinitum, & requieſces, & ſtabis in ſorte tua in finem dierum.*

XV. Alii, inter quos S. Antoninus, dicunt, illos quadraginta quinque dies a morte Antichriſti concedi ad tranquillitatem bonorum, & requiem a laboribus, quos ſub Antichriſto paſſi ſunt, & ad locum pœnitentiæ perfidis, & obduratis concedendum; ita ut ſenſus ſit, interfecto Antichriſto non ſtatim veniet Dominus ad judicium, ſed concedentur quadraginta quinque dies ad refrigerium Sanctorum, & ad converſionem, ac pœnitentiam ſubverſorum. Quantum autem ſpatium ſit inter illos quadraginta quinque dies, & finem mundi, nemo ſcit.

XVI. Alii moti ex verbis Ezechielis, *c. 3. v. 12.* ubi agens de clade, ac ſepultura exercituum Gog, & Magog dicit, quod *ſepelient eos, ut mundent terram ſeptem menſibus*. Et *v. 9.* quod clypei, haſtæ, arcus, & ſagittæ, & cætera arma ab occiſis relicta: *Succendent ea igni ſeptem annis. Et non portabunt ligna de regionibus, neque ſuccident de ſaltibus, quoniam arma ſuccendent igni*; putant, quod a clade exercituum Gog, & Magog; quæ a morte Antichriſti parum diſtat ad finem mundi, ſeptem ſaltem anni interfluxuri ſint. Verum ex iſto modo loquendi Ezechielis non videtur poſſe colligi, vel ſeptem, vel plures annos effluxuros a clade Gog, & Magog. Nam poteſt ſic exponi, nimirum, cladem Gog, & Magog futuram tantam, ut ſi ſepelienda forent cadavera in eis ſepeliendis, inſumerentur ſeptem menſes, & tot arma relinquenda, ut ſeptem, aut plurimis annis ad ignem ſufficere poſſent; nam hebraico loquendi modo numerus ſeptenarius ſæpe ponitur pro plurali indefinito. Et juxta hanc expoſitionem modus loquendi Ezechielis figuratus eſt, & emphaticus. Ita notant Bellarminus, *l. 3. de Rom. Pont. cap. 17.* Ribera, *in 2. Apoc. n. 71.* Suarez, *Tom. 2. diſp. 54. ſect. 2.* & alii.

XVII. Prætereunda mihi non eſt ſingularis Malvendæ meditatio, *l. 1. de Ant. cap. 19.* Putat enim, Danielem, præter ſummam dierum 1290. quibus tempore Antichriſti ceſſaturum eſt Miſſæ ſacrificium, aliam novam, & integram 1335. dierum adjeciſſe, qui reſtituto ab Antichriſti morte Miſſæ ſacrificio poſt dies 1290. integri ſupererunt uſque ad finem mundi. Itaque ſenſus Danielis erit iſte. Beatus, qui poſt elapſos 1290. dies tyrannidis Antichriſti, ſub qua ceſſabit juge ſacrificium, ſupervixerit alios 1335. dies, hoc eſt tres annos ſeptem menſes, & ſemis. Nam videbit Dominum in majeſtate venturum. Unde ab Antichriſti morte ad Chriſti Judicis adventum 1335. dies ſeu tres annos, & ſeptem menſes cum dimidio interfluxuros exiſtimat Malvenda. Non abſona quidem meditatio.

XVIII. Ex omnibus præfatis opinionibus, prior, quæ aſſerit ſolos quadraginta dies a nece Antichriſti ad finem mundi effluxuros, mihi placeret. Tum quia auctoritate Patrum, & Doctorum magis munita, Tum quia ad ſenſum Danielis videtur magis litteraliter accedere. —— Nec me terreret, quod dies extrema non poſſit certo ſciri, dicente Chriſto, Marci 13. v. 32. *De die autem illa nemo ſcire &c.* Nam reſponderi poſſet, hoc verum eſſe toto tempore præcedente Antichriſti necem: quia ſicut incertum eſt tempus Antichriſti, ita incerta eſt dies extrema: verum jam manifeſtato Antichriſti adventu, non videtur abſonum manifeſtari etiam diem extremam cum illo connexam. —— Neque obeſt, quod dies Domini proponatur venturus inopinate, ut, *Matth. 24. v. 37. Lucæ 17. v. 28.* de die diluvii, & everſionis Sodomæ, & S. Paulus, *1. Theſſ. 5. v. 1.* dicat: *Dies Domini ſicut fur in nocte, ita veniet.*

Nam dici poteſt diem Domini inopinate quidem ſuperventurum reprobis, qui licet audituri ſint poſt quadraginta quinque dies, diem Domini adfuturum, non credent, ſicut inopinate ſupervenit diluvium improbis, quamvis ante præmonitis, tum Geneſ. 6. v. 3. *Eruntque dies illius centum & viginti annorum*, tum Gen. 7. 2. 4. *Adhuc enim, & poſt dies ſeptem, ego pluam ſuper terram &c.* Quod de Sodomitis legitur, *Geneſ. 19. v. 14.* Inopinatus tamen non erit electis. Unde S. Anſelmus, *in 2. Theſſ. 2.* hæc habet: *Poſt mortem Antichriſti quadraginta quinque dies conceduntur ad emendationem iis, qui ad vitam prædeſtinati ſunt, & in Antichriſti perſecutione offenderunt. Sed qui ad vitam præordinati non ſunt, nec morte principis ſui corrigentur: ſed toto corde mundanis inhærentes, gaudebunt, uxores ducent, convivia facient, & domos ædificabunt, dicentes: Pax eſt nobis, & ſecuritas, licet princeps noſter ſit mortuus: & dum ita paratos, ac ſecuros ſe eſſe putaverint, ſubito Judex apparebit, omneſque tales condemnabit.* Ita S. Anſelmus. Notitia ergo diei extremæ nihil reprobis proderit, ſed ſolis electis. Et hoc indicavit Daniel c. 12. v. 12. *Beatus qui expectat, & pervenit uſque ad dies mille triginta quinque. Tu autem vade ad præfinitum, & requieſces, & ſtabis in ſorte tua ad finem dierum.*

XIX. His tamen nihil certi ſtatuere intendimus, nec recedere a tutiori opinione, & certiori, nimirum ab Antichriſto deleto ad finem mundi non longum futurum tempus, cum conſtans

ſtans verbi Dei, & totius catholici orbis ſit aſſertio, Antichriſtum prope interitum mundi eſſe venturum. Quapropter Eccleſia Chriſti, quam eo tempore per Henoch, & Eliam, ac per prodigia, quæ in eorum morte, & Antichriſti interitu contingent, non ſolum reſtitutam, & auctam, ſed ex gentibus etiam, & Judæis toto orbe mirifice propagatam non dubitamus, cum timore, & tremore adventum Judicis Domini præſtolabitur, ſat ſciens non procul abeſſe. Quibus toti de Antichriſto quæſtioni finem imponimus: ſatis enim Lectorem in ea detinuimus.

QUÆSTIO II.

De Signis, quæ univerſalem Reſurrectionem præcurrent.

EXtincto Antichriſto, & fine Mundi appropinquante, aliqua ſigna, tum in Cælo, tum in Terra præcedent, antequam homines Angeli tuba ad Judicium extremum vocentur, & e ſepulchris reſurgant, de quibus in præſenti quæſtione ſermo erit.

DUBIUM I.

De Signis Præceſſuris in Cælo.

§. I.

Aliqua Signa eſſe præceſſura.

I. QUindecim ſigna judicium univerſale præceſſura, tamquam ex S. Hieronymo deprompta referunt B. Petrus Damiani, *Opuſc. 59. c. 4.* Lyranus in Gloſſa ſuper *Luc. 21.* & S. Th. *in Suppl. 3. p. q. 73. a. 1. in arg.* ſed contra: *Primo die maria omnia exaltabuntur quindecim cubitis ſuper montes. Secundo die omnia æquora proſternentur in profundum, ita ut vix videri poterunt. Tertio die redigentur in ſtatum antiquum. Quarto die belluæ omnes, & aliæ, quæ moventur in aquis congregabuntur, & levabunt capita ſuper pelagum more contentionis invicem mugientes. Quinto die omnes volucres cæli congregabuntur in campis invicem plorantes, non guſtantes aliquid, nec bibentes. Sexto die flumina ignea ſurgent contra firmamentum ab occaſu Solis uſque ad ortum corruentia. Septimo die omnia ſydera errantia, & fixa ex ſe ſpargent igneas comas, ſicut cometæ. Octavo die erit magnus terræmotus, ut omnia animalia proſternantur. Nono die omnes plantæ ſanguineum dabunt rorem. Decimo die omnes lapides parvi, & magni dividentur in quatuor partes unaquaque aliam collidente. Undecimo die omnes colles, & montes, & ædificia in pulverem redigentur. Duodecimo die omnia animalia venient ad campos de Sylvis, & montibus rugientia, & nihil guſtantia. Decimotertio die omnia ſepulchra ab ortu ſolis uſque ad occaſum patebunt cadaveribus ad reſurgendum. Decimoquarto die omnes homines de habitaculis recedent, non intelligentes, neque loquentes, neque diſcernentes. Decimoquinto die omnes morientur, & reſurgent cum mortuis longe ante defunctis.* Hæc ex S. Hieronymo S. Th. qui tamen *in corp. illius art.* dicit: *Signa vero, quæ Hieronymus ponit, non aſſerit, ſed in Annalibus Hebræorum ſe ea ſcripta reperiſſe dicit, quæ etiam valde parum veriſimilitudinis habent.* Hoc de eis judicium dat Petrus Damiani citatus addens: *Quibus profecto verbis, ſicut nec auctoritatis robur adſcribimus, ita nec fidem penitus denegamus.* Et Euſebius Emiſſenus in 2. Dom. Adventus: *Nos tamen* (inquit) *iis quidem auctoritatem non damus: ideo vero ſcripſimus, quia Evangelii verbis convenire videntur.* Suarez tamen *diſp. 56.* judicat, ea eſſe nullius auctoritatis: & eo magis quia in Hieronymi ſcriptis non reperiuntur. Unde Abulenſis, *in Matt. 25. q. 312.* ea 18. argumentis confutat.

II. Aliqua tamen ſigna adventum Chriſti Judicis eſſe præceſſura, docet S. Th. citato *art. 1.* Quia *Chriſtus ad judicandum veniens, in forma glorioſa apparebit, propter auctoritatem, quæ judicii debetur. Ad dignitatem autem judiciariæ poteſtatis pertinet habere aliqua indicia, quæ ad reverentiam, & ſubjectionem inducant.* Ergo, *adventum Chriſti ad judicium venientis multa ſigna præcedent, ut corda hominum in ſubjectionem venturi judicis adducantur, & ad judicium præparentur hujuſmodi ſignis præmoniti.* Ex quo ut inquit ibid. *ad 3.* patet differentia inter primum adventum, & ſecundum: *Quod in primo adventu Chriſtus venit occultus, quamvis determinatum tempus eſſet prius cognitum a Prophetis. Et ideo non oportebat hujuſmodi ſigna in primo adventu apparere, ſicut apparebunt in ſecundo adventu, in quo manifeſtius veniet, quamvis determinatum tempus ſit occultum.*

III. *Quæ autem ſint iſta ſigna* (inquit S. Th. ibi in C.) *de facili ſciri non poteſt. Signa enim quæ in Evangelio leguntur, ut Auguſtinus dicit ad Heſichium de fine Mundi* (Ep. 80. modo 199.) *Non ſolum pertinent ad adventum Chriſti ad judicium, ſed etiam ad tempus deſtructionis Jeruſalem, & ad adventum, quo Chriſtus continue Eccleſiam ſuam viſitat; ita quod forte ſi diligenter advertatur, nullum eorum inveniatur ad futurum adventum pertinere, ut ipſe dicit: quia illa ſigna, quæ in Evangelio tanguntur, ſicut pugnæ, & terrores, & hujuſmodi a principio humani generis fuerunt: Niſi forte dicatur, quod tunc temporis magis invaleſcent: ſed ſecundum quam menſuram creſcentia vicinum adventum denuntient, incertum eſt.*

IV. Verum cum ſigna illa poſſint ſumi, vel diviſim, ut unum, vel alterum, vel conjunctim, ideſt, omnia ſimul. In primo ſenſu ſunt ſigna valde remota, nec diem judicii propinquum eſſe demonſtrant, cum aliqua ex illis ab initio mundi apparuerint, nec tamen finis mundi, & judicium adhuc advenerit. Et in hoc ſenſu puto, locutos fuiſſe SS. Auguſtinum, & Thomam. In poſteriori autem ſenſu ſunt ſigna proxima adventum Chriſti Judicis vicinum certo ſaltem electis demonſtrantia. Illa enim congeries ſucceſſiva ſignorum, nempe, Romani Imperii totalis deſolatio, Antichriſti ſigna, & prodigia facientis adventus, generalis ejus perſecutio in Eccleſiam, Henoch, & Eliæ apparitio, & prædicatio, eorum glorioſa mors, & viſibilis reſurrectio, & in Cælum aſſumptio, horribilis Antichriſti mors, generalis Eccleſiæ pax, ac deinde Solis, & Lunæ obſcuratio &c. adeo certam ex revelatis in Scripturis vicini, ac imminentis mundi interitus ingerent æſtimationem, ut nemo niſi prorſus incredulitate excæcatus, hoc in dubium revocaturus ſit.

Hanc eſſe mentem S. Th. colligo ex laudato art. *ad 1.* ubi dicit: *Quod omnia illa ſigna, quæ circa judicium erunt, infra tempus judicii computantur, ut ſic dies judicii omnia illa contineat.* Impii tamen non videntes poſt illa ſigna adhuc mundum conſummari, in pace, & ſecuritate vivent: unde eis repentinus ſuperveniet interitus, quod ex cæcitate eorum continget, ſicut in eo qui in meridie oculum avertit a ſole. Hoc repetit ad ſecundum, ubi poſtquam dixit, quod dies Domini tamquam fur in nocte veniet, quia *ignoratur determinatum tempus, quod per ſigna illa cognoſci non poterit*, ſubjungit: *Quamvis etiam ſub die judicii comprehendi poſſint omnia illa manifeſtiſſima ſigna, quæ immediate judicium præcedent.* Et ſic dies judicii dicitur repentinus, non præciſe quoad diem, ſed ſimul cum ſignis ipſum præcurrentibus, quæ ſubito apparebunt, eruntque hominibus improviſa.

§. II.

Obſcuratio Solis, & Lunæ &c.

V. CHriſtus Dominus, *Matth. 24.* prænarrata tribulatione, quæ ſub Antichriſto, & Pſeudoprophetis ejus Eccleſiam affliget, *v. 29.* quatuor ſigna præcipue in Cælo imminentem ſuum adventum ad judicium præceſſura prædixit, his verbis: *Statim autem poſt tribulationem dierum illorum Sol obſcurabitur, & Luna non dabit lumen ſuum, & Stellæ cadent de Cælo, & virtutes cælorum commovebuntur.* Nunc videndum eſt, quomodo iſta fient. Et ſuppono cum S. Th. *q. 72. Suppl. a. 2.* quod hæc non fient in ipſo momento adventus Chriſti, quia Chriſto veniente, & Sanctis reſurgentibus totus mundus innovabitur, ſed fient tempore propinquo ante Chriſti adventum, vel ſimul, vel diverſis temporibus, hoc divina virtute faciente ad hominum errorem.

VI. Hinc circa modum, quo Sol, & Luna, & Stellæ obſcurabuntur, licet Hieronymus, Chryſoſtomus, Euthymius, & alii cenſeant, ea eſſe obſcuranda non diminutione, vel ſubtractione luminis; ſed quia ab immenſo Chriſti ad judicium venientis ſplendore omne cæleſtium ſyderum lumen ſuperabitur, & quodammodo obſcurabitur, ut naturaliter videmus, adveniente majori lumine minus offuſcari, ſicut lumen candelæ adveniente lumine ſolis. Hæc tamen poſitio non videtur ſubſiſtere; ſupponit enim, hanc ſolis, & lunæ obſcuritatem futuram in ipſo adventu Judicis, cum tamen tamquam præceſſura adventum, & ut terribile quoddam ſignum animos omnium terrore concutiens *præ timore, & expectatione eorum, quæ ſupervenient univerſo orbi*, proponatur a Luca, *c. 21. v. 26.* & Joel *c. 2. v. 31.* dicat: *Sol convertetur in tenebras, & Luna in ſanguinem, antequam veniat dies Domini magnus, & horribilis.* Rurſus ergo communiter cum S. Th. exiſtimatur, hoc futurum per privationem ſeu ſuſpenſionem ſui luminis, quemadmodum de ſole, moriente Domino, factum eſt. Dicere enim hoc futurum per eclypſim, reprobatur a S. Th. *art. 2.* citato in arg. ſed contra: Nam *ſecundum Aſtrologos Sol, & Luna ſimul eclypſim pati non poſſunt: ſed illa obſcuratio ſolis, & lunæ ſimul eſſe dicitur, Domino ad judicium veniente; ergo non erit obſcuratio ſecundum rei veritatem per modum eclypſis naturalis.* Adde, quod cum homines videndis eclypſibus ſint aſſueti, ex illa obſcuratione non tantum terrorem conciperent, qualem dicit Scriptura.

VII. Quantum vero temporis duratura ſit illa obſcuratio, incertum eſt. Quidam opinantur, eam duraturam per tres, aut quatuor horas, ut in morte Domini. Non multo plus, ne omnia viventia pereant, nec multo minus, alias non videretur in omni terræ Emiſphærio. Alii, eam duraturam per plures horas, immo, & dies, ſicut in Ægypto per tres dies durarunt tenebræ *Exod. 10.* nec tamen viventia ibi perierunt.

VIII. Circa vero illud, *& Stellæ cadent de Cælo* varie opinati ſunt expoſitores. Quidam, ut Chryſoſtomus, Euthymius, & alii, ſtellas ipſas in fine mundi ſecundum rei veritatem de Cælo caſuras exiſtimant. Et moventur tum ex *Iſaiæ 34. v. 4.* ubi dicitur, quod militia cælorum (ſtellæ) *defluet ſicut defluit folium de vinea, & de ficu.* Tum ex, *Apoc. 6. v. 13.* ubi dicitur: *Et ſtellæ de Cælo ceciderunt ſuper terram, ſicut ficus emittit groſſos ſuos, cum a vento magno movetur.* Communius tamen, & verius caſus ille ſtellarum in fine mundi figurate dictus accipitur, quia nimirum ſtellæ lumen ſuum retrahent, atque ita videbuntur cecidiſſe de Cælo, ideſt, in Cælo amplius non eſſe, & in hoc ſenſu loquitur Iſaias, & Joannes in Apoc. qui proinde v. 14. ſubdit: *Et Cælum receſſit ſicut liber involutus*, quia ſicut liber in quo literæ conſpici, ac legi nequeant, ac ſi in eo non eſſent, & veluti deletæ, ſive abraſæ.

Dici etiam poſſet, cum Aug. *l. 20. de Civ. Dei, c. 24.* ſtellas

las de Cælo caſuras non fore veras ſtellas, nec caſuras de firmamento, ſed igneas impreſſiones, quæ cadent de Cælo aereo, quæ ſæpe apparent de Cælo cadere, & nomine ſtellarum vocantur. Et hoc maxime continget in fine mundi. Nam ſublato ſplendore ſolis, lunæ, & ſtellarum, ſolæ illæ impreſſiones ignitæ in Cælo ad inſtar ſtellarum fulgebunt, quæ in igneis fulmineis globis præter naturalem modum in terras cadentes, inducant homines terrore concuſſos ad putandum ſtellas ipſas de Cælo cadere.

IX. Illud autem: *Et virtutes cælorum commovebuntur* duplicem excitat quæſtionem. Primam. Quid per *Virtutes cælorum* intelligi debeat. Secundam quid ſignificet ly *commovebuntur*.

Ad primam. Aliqui volunt per *Virtutes cælorum* intelligi aſtra, quæ commovebuntur, quia eorum lux, & influentiæ ceſſabunt. Communius tamen, & verius cum S. Th. *q.73. Suppl. a.3.* intelliguntur Angeli, ſive ſumpti pro omnibus ſpiritibus, qui dicentur moveri propter admirationem novitatis, quæ in mundo erit, & ſic ſolvitur etiam ſecunda quæſtio. Vel ſi ſumantur Angeli pro ſpeciali ordine ſpirituum, quorum officium eſt motui cælorum præſidere, ideoque *virtutes Cælorum* dicuntur, tunc commovebuntur, videntes inopinate ab officio ſuo ceſſare ulterius corpora celeſtia non moventes, ſicut nec Angeli qui ſunt ad cuſtodiam hominum deputati ulterius hominum cuſtodiæ vacabunt. Commovebuntur ergo, hoc eſt admirabuntur. Nam ut ait S. Th. citatus ad 2. *Admiratio ſolet eſſe de his, quæ noſtram cognitionem excedunt, vel facultatem. Et ſecundum hoc virtutes cælorum admirabuntur divinam virtutem talia facientem, in quantum ab ejus imitatione, & comprehenſione deficiunt .... Et ſic non ponitur in Angelo ignorantia, ſed tollitur Dei comprehenſio.*

X. Non ſolum autem ſub finem mundi erunt ſigna in cæleſtibus, ſed etiam in ſublunaribus corporibus, elementis nempe, & mixtis, areſcentibus hominibus præ timore. Erunt itaque in mari horribiles tempeſtates, ut ex verbis Domini, Lucæ 21. v. 25. *In terris preſſura gentium præ confuſione ſonitus maris, & fluctuum: areſcentibus hominibus præ timore &c.* In aere præter tenebras, erunt tonitrua, fulgura, & horribilia ſpectra. In terra ingentes tremores, taleſque motus, quales nunquam fuerunt. Ignis quoque e ſubterraneis cavernis erumpet, cum maxima hominum, & animalium ſtrage.

Dubium II.

An Mundi conflagratio ſit futura per Ignem, & an ante Judicium.

§. I.

Reſolutio Primæ Partis.

I. UNiverſalem Mundi conflagrationem in fine ſeculorum futuram docent Scripturæ, ut omnes fatentur. De hac agit S. Th. *q.74. Suppl. art. 1. & ſeq.* & eſt doctrina Eccleſiæ apoſtolica traditione firmata. Illam ſpecialiter indicat S. Petrus, *Ep. 2. c. 3. a v. 7.* dicens quod ſicut Verbo Dei mundus olim aqua inundatus periit, ſic & in noviſſimo die igne ardebit, his verbis: *Cæli autem, qui nunc ſunt, & terra eodem verbo repoſiti ſunt igni reſervari in diem judicii, & perditionis impiorum hominum*, v. 10. *Adveniet autem dies Domini ut fur, in quo Cæli magno impetu tranſient, elementa vero calore ſolventur, terra autem, & quæ in ipſa ſunt opera, exurentur.* Et v. 12. *Expectantes, & properantes in adventum diei Domini, per quem Cæli ardentes ſolventur, & elementa ignis ardore tabeſcent. Novos vero Cælos, & novam terram ſecundum promiſſa ipſius expectantes, in quibus juſtitia inhabitat.* Hæc S. Petrus. Alii Scripturarum textus de hac conflagratione loquuntur, ut *Pſ. 49, v. 3. Pſ. 96. v. 3. Joel. 2. v. 3. 2. Theſſal. v. 8.* de quibus infra. Concordat traditio Patrum præfata ſcrip. loca exponentium.

II. Nec minus ex præfatis ſcripturarum locis apparet, per iſtam conflagrationem mundum eſſe purgandum, ac renovandum: hoc enim Petrus ſupra indicavit, dum dixit: *Novos vero Cælos, & novam terram ſecundum promiſſa ipſius expectantes*; promiſſio autem eſt Iſaiæ 65. v. 17. *Ecce enim ego creo cælos novos, & terram novam.* Et c. 66. v. 22. *Quia ſicut cæli novi, & terra nova, quæ ego facio ſtare coram me.... Sic ſtabit ſemen veſtrum, & nomen veſtrum.* Qupd & Joannes, *Apoc. 21. v. 1.* ſe in ſpiritu vidiſſe teſtatur: *Et vidi cælum novum, & terram novam. Primum enim Cælum, & prima terra abiit, & mare jam non eſt.*

III. Hujus autem purgationis, & innovationis cauſam aſſignat S. Th. *q.74. Suppl.* citata, *a. 1.* his verbis: *Quia mundus propter hominem aliquo modo factus eſt, oportet quod quando homo ſecundum corpus glorificabitur, etiam alia mundi corpora ad meliorem ſtatum mutentur, ut ſit & locus convenientior, & aſpectus delectabilior. Ad hoc autem quod homo gloriam corporis conſequatur, oportet prius removeri ea, quæ gloriæ opponuntur, quæ ſunt duo, ſcilicet corruptio, & infectio culpæ: quia ut dicitur 1. Cor. 15.* Corruptio incorruptelam non poſſidebit, & a Civitate gloriæ omnes immundi foris erunt, Apoc. ult. *Et ſimiliter etiam oportet elementa purgari a contrariis diſpoſitionibus, antequam in novitatem gloriæ adducantur, proportionaliter ei quod de homine dictum eſt. Quamvis autem res corporalis ſubjectum infectionis culpæ proprie eſſe non poſſit, tamen ex culpa quædam incongruitas in rebus corporalibus relinquitur, ad hoc quod ſpiritualibus dedicentur. Et inde videmus, quod loca in quibus aliqua crimina ſunt commiſſa, non reputantur idonea ad aliqua ſacra exercenda in eis, niſi purgatione quadam præmiſſa. Et ſecundum hoc quandam idoneitatem ad gloriæ ſuſceptionem pars mundi recipit, quæ in uſum noſtrum cedit. Unde quantum ad hoc mundatione indiget. Similiter etiam circa medium locum, propter elementorum contactum multæ ſunt corruptiones, & generationes, & alterationes elementorum, quæ puritati eorum derogant. Et ideo ab his oportet elementa purgari, ad hoc quod decenter ſuſcipiant novitatem gloriæ.* Ita S. Th. & hoc indicaſſe videtur Paulus, Rom. 8. ubi poſtquam dixit: *Vanitati enim creatura ſubjecta eſt non volens &c.* ſubjungit, v. 21. *Et ipſa creatura liberabitur a ſervitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei &c.* ideſt purgabitur, ut quæ non volens ſervivit corruptioni, ſerviat gloriæ electorum. Nam ut ait idem S. Th. ad 2. *Quamvis elementa corporea ſubjectum culpæ eſſe non poſſint; tamen ex culpa commiſſa in eis, aliquam ineptitudinem conſequuntur ad perfectionem gloriæ ſuſcipiendam.*

IV. Quod vero dicitur, quod omnis creatura Dei munda eſt. *Hoc eſt intelligendum* (inquit S. Th. citatus ad 1.) *quia non habet in ſubſtantia ſua alicujus malitiæ commixtionem, ſicut ponebant Manichæi dicentes, malum, & bonum eſſe duas ſubſtantias alicubi diviſas, alicubi commixtas. Non autem removetur, quin aliqua creatura habeat permixtionem naturæ extraneæ, quæ etiam in ſe bona eſt, ſed perfectioni hujuſmodi creaturæ repugnat. Similiter non removetur ex hoc, quin malum alicui creaturæ accidat, quamvis non ſit permixtum ei, quaſi pars ſubſtantiæ ejus.*

Supereſſet quærendum quales effectus habitura ſit hujuſmodi conflagratio in corporibus, tum cæleſtibus, tum inferioribus. Sed hoc ad Dubium ſequens reſervamus.

V. Modo quæritur primo an hujuſmodi purgatio ſit facienda per ignem —— Cui reſpondeo affirmative. Tum propter textus ſcripturarum allatos. Tum ratione S. Thomæ citato loco, *art. 2.* Quia cum hæc purgatio futura ſit ad removendam infectionem ex culpa relictam, & impuritatem commixtionis, & ut creaturam diſponat ad gloriæ ſuſceptionem, ad hæc convenientiſſimus erit ignis. Primo. *Quia ignis cum ſit nobiliſſimum elementorum, habet naturales proprietates ſimiliores proprietatibus gloriæ, ut maxime patet de Luce.* Secundo. *Quia ignis non ita recipit commixtionem extranei propter efficaciam ſuæ virtutis activæ, ſicut alia elementa.* Tertio. *Quia ſphæra ignis eſt remota a noſtra habitatione, nec ita communis eſt nobis uſus ignis, ſicut terræ, aquæ, & aeris, unde non ita inficitur. Et propter hoc habet maximam efficaciam ad purgandum, & ad dividendum ſubtilizando.*

VI. Nec dicas quod ſicut prima mundi purgatio facta fuit per aquam diluvii, ita videtur convenienter facienda ſecunda purgatio. Eo magis quod aliqua purgabilia ſunt per aquam non per ignem, ut Lex vetus diſtinguit.

Nam reſpondet S. Th. art. 2. citato ad 2. *Quod prima purgatio mundi, quæ facta eſt per diluvium, non reſpiciebat niſi infectionem peccati. Præcipue autem tunc regnabat peccatum concupiſcentiæ: Et ideo convenienter per contrarium purgatio facta fuit, ſcilicet per aquam. Sed ſecunda purgatio reſpicit & infectionem culpæ, & commixtionis impuritatem. Et quantum ad utrumque convenit magis, quod fiat per ignem, quam per aquam. Aqua enim non habet vim diſgregandi, ſed magis congregandi. Unde per aquam naturalis impuritas elementorum tolli non poſſet, ſicut per ignem. Similiter etiam circa finem mundi regnabit vitium tepiditatis, quaſi mundo jam ſeneſcente, quia ut dicitur Matth. 24.* Tunc refrigeſcet charitas multorum. *Unde tunc convenienter purgatio per ignem fiet. Nec eſt aliquid, quod igne purgari non poſſit aliquo modo. Sed quædam ſunt, quæ ſine ſui corruptione per ignem non poſſunt purgari, ſicut panni, & vaſa lignea, & hujuſmodi. Et talia Lex præcipit purgari per aquam. Quæ tamen finaliter omnia corrumpentur per ignem.*

VII. Quæritur ſecundo: An ignis ille futurus ſit ejuſdem ſpeciei cum elementari?

Reſpondeo affirmative cum S. Th. laudato loco; *a. 3.* Nam ſicut purgatio futura erit per ignem, ita præcedens fuit per aquam, & utraque ad invicem comparatur, *2. Petri 3.* ſed in prima purgatione fuit aqua ejuſdem ſpeciei cum elementari, ergo ſimiliter erit in ſecunda purgatio ignis ejuſdem ſpeciei cum igne elementari. Quare S. Aug. l. 20. de Civ. Dei, cap. 16. *Sicut* (inquit) *mundanarum aquarum inundatione factum eſt diluvium; ita mundanorum ignium conflagratione figura hujus mundi peribit.* Congregabuntur ergo omnes cauſæ ſuperiores, & inferiores, quæ habent ex natura ſua virtutem igniendi, quæ congregatio non naturali curſu rerum, ſed virtute divina fiet. Et ex omnibus iſtis cauſis ſic congregatis generabitur ignis, qui faciem hujus mundi exuret, magis ut inſtrumentum divinæ virtutis, quam virtute propria. Et eadem ratione dicit S. Th. *ad 3.* quod quamvis ignis ex ſua natura feratur ſurſum, tamen ſicut ſequitur materiæ combuſtibilis ſitum, & agit infra propriam ſphæram: ita ut inſtrumentum divinæ virtutis movebitur, vel in circuitu, vel deorſum, pro ut Deus juſſerit. Qua ratione etiam ignis in inferno licet verus, & ejuſdem ſpeciei cum elementari, perpetuo ibi ardet abſque ulla materia, & agit in ſpiritus.

VIII. Mitto opinionem quorumdam, qui ignem conflagrationis putant fore ignem non verum, ſed metaphoricum. Nam cum Scripturæ præallatæ loquantur abſolute fore ignem, nec ex quo in ſenſu litterali intelligatur, ullum ſequatur inconveniens, ſecundum regulam S. Auguſtini, ad metaphoram recurrendum non eſt, ſicut nec recurritur dum de igne inferni ſermo eſt. Addo quod S. Petrus, *Ep. 2. c. 3.* ut ſupra ignem conflagrationis comparat cum aqua diluvii, quæ vera, & elementaris aqua fuit. Et ideo ſicut tunc univerſalis inundatio facta eſt ex aquis tum ſuperioribus, quas *Cataractæ Cæli apertæ* miſerunt, tum inferioribus, quas *rupti omnes fontes abyſſi* emiſerunt ut legitur *Gen. 7.*

v. 11.

v. 11. ita credendum eſt, vel ex montibus, ut modo ex Ætna, & Veſuvio, vel ex terræ voraginibus apertis, vel etiam igneis exhalationibus in aere formatis, juvante maxime opera Angelorum, univerſalis mundi conflagratio conſurget.

§. II.

Reſolvitur Secunda Pars.

IX. CIrca quæſtionem, an mundi conflagratio ſit præceſſura, an ſubſecutura univerſale judicium, non fuit apud veteres unanimis conſenſio. Nam S. Aug. *l. 20. de Civ. Dei, c. ultimo*, mundi conflagrationem, ejuſque innovationem ultimo loco ponit, ait enim: *In illo itaque judicio, vel circa illud judicium has res didicimus eſſe venturas: Eliam Theſbytem, fidem Judæorum, Antichriſtum perſecuturum, Chriſtum judicaturum, mortuorum reſurrectionem, bonorum, malorumque diremptionem, mundi conflagrationem, ejuſdemque renovationem. Quæ omnia quidem ventura eſſe credendum eſt, ſed quibus modis, & quo ordine veniant, magis tunc docebit rerum experientia, quam nunc valet conſequi ad perfectum, hominum intelligentia. Exiſtimo tamen eo, quo a me commemorata ſunt, ordine eſſe ventura.* In hanc ſententiam ſcribit etiam, *cap. 16. &* 18. ejuſdem libri, & *Ep.* 80. modo 199. *ad Heſychium*. Quid autem de hoc alii veteres ſenſerint non adeo liquet.

X. Communis tamen modo ſententia eſt, paulo ante judicium præceſſuram mundi conflagrationem, & univerſalem innovationem. Hoc enim indicare videntur Scripturæ, tum Pſ. 49. v. 3. *Ignis in conſpectu ejus exardeſcet.* Tum Pſ. 96. v. 3. *Ignis ante eum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos ejus, illuxerunt fulgura ejus orbi terræ, vidit, & commota eſt terra. Montes ſicut cera fluxerunt a facie Domini: a facie Domini omnis terra.* Ubi primo ponitur ignis exurgens, deinde dicitur montes ſicut ceram fluxuros a facie Domini, omnem terram commovendam, deinde ponitur adventus Judicis. Tum Joel. 2. v. 3. *Ante faciem ejus ignis vorans.* Quibus ſe ſubſcribit S. Gregorius, *Hom. 26. in Evangelia*, dicens: Chriſtum *in judicium appariturum Cælis, & terris ardentibus*, quod idem eſt, ac conflagrationem jam futuram in ipſo judicis adventu. Ut tamen utramque opinionem conciliem,

XI. Dico. Iſta mundi conflagratio quoad purgationem mundi, ejuſque innovationem Judicis adventum præcedet, ſed quoad aliquem actum, qui ſcilicet erit involvere malos, judicium ſequetur. Ita S. Th. *q. 74. Suppl. art. 7.* Talis ergo videtur futurus ordo. Paulo ante quam Chriſtus appareat, accendetur ignis, quo mundus purgetur, & homines, ut dicetur, interimantur: Deinde Dominus præcedente illum ſigno Crucis ad judicium veniet, reſurgent ſtatim mortui, & judicabuntur: Prolata vero Judicis ſententia, dum electi cum Chriſto ad Cælum aſcendent, in ea quæ depaſcenda reſtabunt ignis deſæviet, ac reprobos involvens in infernum detrudet.

XII. Prima pars, quod conflagratio quoad purgationem, & innovationem mundi ſit præceſſura judicium prob. ex S. Th. cit. in arg. ſed contra, *& in Corp.* Nam reſurrectio præcedet judicium, ut patet, *1. Theſſal. 5. v. 15.* ubi dicitur, qui mortui ſunt in Chriſto *reſurgent primi, & nos qui vivimus, rapiemur cum illis obviam Chriſto*, nos inquam prius mortui, deinde cum illis reſurgentes: ſed mundi conflagratio, & innovatio reſurrectionem univerſalem præcedet, quia corpora Sanctorum reſurgent impaſſibilia, & glorioſa, ideoque non poterunt purgari per ignem, cum tamen ex dicendis cum Aug. *l. 20. de Civ. Dei, c. 18. & 19.* per illum ignem purgabitur, ſi quid in aliquibus ſit purgandum; ergo ille ignis judicium præcedet. Quia vero cum corpora Sanctorum glorioſa reſurgent, ſimul etiam tota creatura erit ſuo modo innovata juxta dicta ex Paulo Rom. 8. v. 21. *Ipſa creatura liberabitur a ſervitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei*: & conflagratio mundi ſit diſpoſitio ad renovationem prædictam ut §. præced. dictum eſt, oportebit ut mundi conflagratio, & innovatio reſurrectionem præcedat, & proinde judicium.

XIII. Confirmantur dicta. Conflagratio ideo fiet, ut omnis creatura antequam coram Judice ſiſtatur, purgata ſit ab omni infectione, & vitio, ſive culpæ, ſive corruptionis, ac proinde ad eum ſtatum revocata, in quo ab ipſo condita fuit. Unde (ut ex S. Th. art. 1. diximus) *videmus quod loca, in quibus aliqua crimina ſunt commiſſa, non reputantur idonea ad aliqua ſacra exercenda in eis, niſi purgatione quadam præmiſſa.* Et ut dicit S. Vincentius Ferrerius, Serm. 1. & 3. in Domin. 2. Adventus: *Si Rex deberet hic tenere curias in domo, in qua habitaverunt porci, & jumenta, illa domus mundaretur, & purificaretur: idem de domo hujus mundi, in qua habitaverunt jumenta (qui vivunt ibi ſecundum rationem, ſunt homines, qui vivunt ſecundum ſenſualitatem ſunt beſtiæ &c.) propter quod domus hujus mundi eſt immunda, corrupta, & infecta.* Computruerunt jumenta in ſtercore ſuo (Joel. 1. v. 17.) *Neceſſarium eſt ergo, ut mundetur, & purificetur, quæ purificatio fiet per ignem, qui accendetur, & inflammabitur ad quatuor partes mundi, in Oriente, & Occidente &c. & comburet totum mundum.* Hæc S. Vincentius. Cui adhæret S. Antoninus, *5. p. ſummæ tit.* 14. *c.* 11. §. 3. & S. Bernardinus Senenſis, S. Thomas a Villanova & alii.

XIV. Secunda vero pars, nempe, quod ignis quoad actum involvendi reprobos judicium ſequetur. Probatur primo. Quia Dominus dicitur judicaturus orbem per ignem, ergo executio ſententiæ ejus erit facienda per ignem, non per ignem, quo mundus innovabitur, ut dictum eſt: ergo per ignem quatenus involvet malos. Ita S. Th. *art. 7.* citato *ad 4.*

XV. Secundo probatur ex eodem dicta *q. 74. a. 9.* Ultimus actus purgationis, & innovationis humani generis eſt, quod mali ſegregentur a bonis. Unde dicitur Luc. 3. v. 17. *Cujus ventilabrum in manu ejus: & purgabit aream ſuam, & congregabit triticum* (ideſt electos) *in horreum ſuum; paleas autem* (ideſt reprobos) *comburet igni inextinguibili.* Hæc autem ſeparatio electorum a reprobis, & congregatio illorum, & combuſtio iſtorum fiet poſt judicium, & ſententiam, Matth. 15. v. 34. *Venite benedicti &c.* & v. 41. *Diſcedite a me maledicti in ignem æternum, &c.* Ergo involutio reproborum ab igne ſequitur judicium.

XVI. Si dicas non fore eumdem ignem, qui purgabit mundum, & involvet reprobos —— Reſpondetur cum S. Th. dicta q. 74. a. 9. ad 1. *Quod ignis, qui purgabit electos ante judicium, erit idem cum igne conflagrationis mundi, quamvis quidam contrarium dicant. Convenit enim, ut cum homo ſit pars mundi, eodem igne purgetur homo, & mundus. Dicuntur autem duo ignes, qui purgabit bonos, & cruciabit malos, & quantum ad officium, & quantum ad ſubſtantiam: quia non tota ſubſtantia ignis purgantis in infernum detrudetur, ut dictum eſt* (in corp. art.) nimirum. *Quia quoad calidum uſtivum, & quantum ad id, quod in igne groſſum reperietur, deſcendet ad inferos ad pœnam damnatorum, quod vero eſt ibi ſubtile, & lucidum remanebit ſuperius ad gloriam electorum.* Et hoc eſt quod dicitur in Pſ. 28. v. 7. (ut exponit Baſilius, Hom. 21.) *Vox Domini intercidentis flammam ignis.* De hoc aliqua videbis, *Dubio ſeq. §. 3. n. ult.*

XVII. Nunc reſpondendum eſt ad ea, quæ contra primam partem opponuntur. Et primo. Ad id, quod ex S. Aug. ab initio oppoſuimus, reſpondet S. Th. *a. 7.* hujus *q. 74. ad 1.* Quod *Auguſt. non loquitur determinando, ſed opinando*, quod conſideranti verba ejus ſupra relata patebit. Addo, nec favere poſſe adverſariis. Tum quia ponit primo Eliæ adventum, & Judæorum converſionem, & poſtea Antichriſtum, ejuſque perſecutionem, cum tamen primo venturus ſit Antichriſtus, cui Judæi adhærebunt, poſtea venturus Elias, qui eos ad fidem convertet, ut diximus cum communi ſententia Patrum. Tum quia prius ponit adventum Domini ad judicandum, poſtea mortuorum reſurrectionem, cum tamen hominibus jam reſuſcitatis Chriſtus ſit appariturus. Communiorem tamen ſententiam Aug. ſequitur, *l. 1. q. 1. Evangelic. q. 20.* ubi aperte dicit, quod *Dominus igne præcedente venturus eſt.*

XVIII. Objiciunt ſecundo aliqui mundi innovationem, quæ erit effectus conflagrationis, non futuram ante judicium. Tum quia ante judicium erunt adhuc reprobi viventes, qui blaſphemiis mundum contaminabunt. Tum quia Chriſtus ad judicium venturus eſt in nube, *Matth. 24. v. 30.* & Sancti rapientur in nubibus obviam Chriſto, *1. Theſſ. 4. v. 16.* ergo mundus non erit tunc renovatus, quia in ſtatu renovationis nec nubes, nec alia metheora erunt.

XIX. Reſp. nego ant. Ad primam probationem dico, conflagratione illa omnes homines fore abſumendos, & viventes morituros, unde nemo remanebit, qui mundum contaminet. Quod ſi poſt reſurrectionem impii adhuc ſuis blaſphemiis mundum inficient, ignis ipſe, qui eos involvet, & in tartara detrudet, repurgabit terram; quam pedibus calcarunt, & aerem quem ſuo halitu in ipſo judicii tempore, vel momento infecerunt: unde ſolum ſequitur, tunc fore innovationem mundi conſummatam, & perfectam.

Ad ſecundum dici poteſt, vel quod nubes illa, in qua Chriſtus veniet, & qua Sancti rapientur, non erit vera nubes ex vaporibus facta, ſed miraculoſe ex luce ad tempus formata, ut Chriſto ſerviat, & Sanctis ejus. Vel ſi erit vera nubes, mundus non adhuc plene purgatus erit, ſed ſolum plene purgabitur peracto judicio, quod non negamus, ſed cum S. Th. *a. 9.* ſupra admiſimus. Ac proinde igne in aliis mundi partibus exurente, nubes poterunt eſſe in loco, ubi Chriſtus conſiſtet. Neque enim ignis, qui præcedet faciem advenientis Judicis, ideo neceſſe eſt, ut ſtatim omnia depaſcat, ſed terram, & quæ in ea ſunt exuret, homines vivos extinguet, puniet, aut purgabit; Locum autem judicii præſentibus ibi judicandis cum Judice non attinget, donec prolata in reprobos ſententia, in eos deſæviat, omniaque comburat, purget, ac innovet.

Dubium III.

De Effectibus igneæ Conflagrationis.

§. I.

Quid aget circa Cælos.

I. DE Cælo Empyreo certum eſt, ignea conflagratione non eſſe purgandum. Tum quia ignis conflagrationis non pertinget uſque ad illud, ſicut nec ad alios cælos inferiores, ut dicemus. Tum quia nullas affectiones, ac ſordes unquam contraxit, aut contrahet ex corporibus inferioribus, aut ex eis, qui illud inhabitant, nempe Angelis, aut animabus beatis, Nihil enim coinquinatum intrabit in illud: ergo ſicut qui illud inhabitant, non indigent purgatione: ita nec Cælum Empyreum: quod eſt locus eorum ſpirituali beatitudini ab origine mundi præparatus.

II. Neque dicas, ab origine mundi fuiſſe deturpatum peccato Luciferi, & Angelorum ejus ſequacium —— Nam reſpondet S. Th. *q. 74. Suppl. art. 4. ad 3.* dicens: *Ex culpa etiam Dæmonum Cælum empyreum infectionem non contraxit, quia peccando ſtatim a Cælo expulſi ſunt.* Quæ expulſio ſpecies quædam purgationis ſpiritualis fuit, quia ut ait Gregorius, l. 34. Moral. c. 7. *Lucifero cum reprobis legionibus exeunte, ſoli in cæ-*

ſti-

ſtibus ſedibus, *qui beate in æternum viverent, remanſerunt*. Quomodo ejectis anathemate contumacibus, & hæreticis, purgatur Eccleſia. Nunc de Cælis inferioribus.

III. Dico. Nec Cælum ſydereum, aut alii Cæli inferiores ignea conflagratione purgabuntur. Ita S. Th. citata *q. 74. a. 4.* cujus ratio eſt. Quia purgatio mundi per ignem ad hoc erit, ut removeatur a corporibus diſpoſitio contraria perfectioni gloriæ: ſed nulla diſpoſitio contraria perfectioni gloriæ in corporibus cæleſtibus inveniri poteſt, quia ſubſtantia eorum puriſſima eſt, nec ei per commixtionem poteſt aliquid addi, quo, ſicut accidit in corporibus inferioribus, decidant a propria puritate; cum enim natura ſua ſint incorruptibiles, & inalterabiles, non ſunt receptivi peregrinæ impreſſionis; ergo &c.

Addit tamen S. Th. corporibus cæleſtibus accedere poſſe aliquid, quod non variet eorum ſubſtantiam, aut quantitatem, aut qualitatem, ſed ſolum locum, qui eſt extra rem, & hic eſt motus localis: *Et ideo a ſubſtantia Cæli ſuperioris non oportet, quod aliquid removeatur, ſed oportet, quod motus ejus quietetur. Quietatio autem motus localis non fit per actionem alicujus contrarii agentis, ſed per hoc quod Motor deſiſtit a movendo. Et ideo cæleſtia corpora nec per ignem, nec per alicujus creaturæ actionem purgabuntur: ſed ipſa eorum quietatio ſola voluntate divina accidens, eis loco purgationis erit*. Ita S. Thomas.

IV. Sed dices primo 2. *Petri 3. v. 7.* habetur: *Cæli autem, qui nunc ſunt, & terra eodem Verbo repoſiti ſunt igni reſervati in diem judicii, & perditionis impiorum* hominum; ergo ab igne purgationis paſſuri ſunt Cæli.

Reſpondet S. Th. art. 4. citato ad 2. *Quod Petrus ſe exponit, de quibus Cælis intelligat: præmiſerat enim ante verba inducta quod* Cæli prius, & terra per aquam perierant, qui nunc eodem verbo repoſiti ſunt igni reſervati in diem judicii: *Ergo illi cæli per ignem purgabuntur, qui prius per aquam diluvii ſunt purgati, ſcilicet cæli aerei*.

V. Replicabis, primo. S. Petrus loquitur de cælis in plurali; ergo non ſolum de aereo cælo, ſed & de ſydereo. Secundo, ibi v. 10. diſtinguit cælos ab elementis: *Adveniet autem dies Domini ut fur: in quo cæli magno impetu tranſient, elementa vero calore ſolventur*. Et v. 12. *Per quem cæli ardentes ſolventur, & elementa ignis ardore tabeſcent*. Tertio, v. 13. *Novos vero cælos, & novam terram ſecundum promiſſa ipſius expectantes, in quibus juſtitia habitat*. Juſtitia autem habitat in cælis non aereis, ſed ſuperioribus.

VI. Reſpondeo tamen hæc non infringere ſolutionem datam. Non quidem primum. Nam eos cælos dicit hic igni reſervari, de quibus ſupra dixerat aqua diluvii periiſſe. Hi autem fuerunt aerei, non ſyderei. Loquitur autem de cælis in plurali, ſive ut ſignificet diverſas aeris regiones: ſive ponens plurale pro ſingulari, ſervans ſtilum hebraicum qui ſingulari caret, ut advertit Eſtius in hunc locum. —— Non ſecundum. Nam nomine *elementorum* ſolum aquam, & terram intelligit, & hæc duo diſtinguit a cælis, ideſt, a ſuperiori regione aeris, quæ & ipſa igne ſolvetur, ideſt, a commixtione extraneæ ſubſtantiæ purgabitur. Non tertium. Nam S. Petrus proſequitur loqui de eiſdem cælis, de quibus ſupra, nempe, de aereis. Nec per hoc quod dicat, *in quibus juſtitia habitat*, argui debet, eum loqui de cælis ſuperioribus. Nam ſub hoc nomine maxime comprehendi deberet etiam Cælum empyreum, in quo juſtitia, ſeu juſti, vel juſta retributio juſtitiæ habitat. Cum ergo æque dicat de terra, ac de cælis, *in quibus juſtitia habitat*, eodem modo exponendum erit, quod juſtitia habitet in cælis, ac in terra, ideſt, quod cælum aereum, & terra ſit habitaculum juſtitiæ: & ſicut modo habitat injuſtitia per ſcelera; poſtea mundo innovato, & impiis in infernum relegatis, non amplius habitabit injuſtitia, ſed juſtitia Dei, & Sanctorum.

VII. Dices ſecundo, *Pſ.* 101. *v.* 27. de cælis dicitur: *Ipſi peribunt: tu autem permanes*. Iſaiæ 65. v. 17. *Ego creo cælos novos, & terram novam*. Et c. 66. v. 22. *Cæli novi, & terra nova, quæ ego facio ſtare coram me*. Joann. Apoc. 21. v. 1. *Et vidi* (inquit) *cælum novum, & terram novam. Primum enim cælum, & prima terra abiit, & mare jam non eſt*.

VIII. His autem non obſtantibus ſtandum eſt in data reſponſione, nimirum, allatos textus intelligendos eſſe de cælis aereis. Vel ſi de ſuperioribus cælis, de ſola innovatione quoad motum localem. Ita reſpondet S. Th. dicto art. 4. ad 1. *Quod ſicut Auguſtinus dicit* 20. *de Civit. Dei* (cap. 20.) *Verba illa Pſalmi ſunt intelligenda de cælis aereis, qui purgabuntur per ignem ultimæ conflagrationis. Vel dicendum quod ſi etiam de ſuperioribus cælis intelligantur, tunc dicuntur perire quantum ad motum, quo nunc continue moventur*.

De facto enim, ut notat Eſtius, *in 4. diſt.* 47. §. 15. S. Aug. *l.* 20. *de Civ. Dei, cap.* 18. Petri locum tractans oſtendit per cælos ſolum aereos intelligi, quorum etiam locum, ac ſpatium aquæ diluvii creſcendo ſuperaverant. Similiter Hieronymus *ſupra Iſaiæ* 65. Quod & probat teſtimonio *Pſalmi* 101. & *Iſaiæ* 30. & rurſus ex eo quod Petrus non dixit alios cælos, & aliam terram, ſed *novos*, ideſt, eoſdem qui prius erant ſuo modo innovandos. Similiter cum Joannes dicit: *Primum cælum, & prima terra abiit*, & ut dicitur Matth. 24. *Cæli, & terra tranſibunt*, accipiendum, quod abierint, & tranſierint ſuo modo quoad vetuſtatem, nempe, cæli quoad motum localem, & terra quoad infectionem extraneæ ſubſtantiæ. Unde Innocentius III. ſuper illud Pſalmi *ipſi peribunt* multis Scripturæ locis collatis oſtendit, quod cæli ſecundum qualitates intrinſecas, & ſtatum præſentem permanebunt. Quod vero, dicit; *Et mare jam non eſt*, intelligi poteſt ſimpliciter, quia aquæ maris a ſalſedine & aliis mixturis purgatæ mare amplius non erunt, ſed congregationes aquarum. Sed de hoc infra.

§. III.

Quid aget circa Elementa.

IX. Circa hoc ait S. Th. *citata q. 74. Suppl. a. 5.* Quidam dixerunt, omnia elementa manſura quidem quoad materiam, ſed duo ſola manſura etiam quoad ſpeciem, & formam ſubſtantialem, nimirum, aerem, & terram: duo autem alia, nempe, ignem, & aquam non retentura formam propriam ſubſtantialem, ſed eorum materiam tranſituram ad formam cæli. Unde ſicut modo aer dicitur etiam *Cælum* retinens propriam aeris formam, ſic tunc etiam ignis, & aqua dicentur cælum. Et propterea, Apoc. 21. non fit mentio, niſi cæli, & terræ. *Vidi cælum novum, & terram novam*, & additur: *Et mare jam non eſt*, ideſt, aqua non amplius eſt. —— Sed hoc inquit S. Th. repugnat Philoſophiæ, *Secundum quam poni non poteſt, quod corpora inferiora ſint in potentia ad formam cæli; cum nec materiam habeant communem, nec contrarietatem ad invicem*. Repugnat etiam Theologiæ: *Quia ſecundum hanc poſitionem non ſalvabitur perfectio Univerſi cum integritate ſuarum partium, duobus elementis ſublatis. Unde per hoc quod dicitur* cælum, *intelligitur quintum corpus: omnia vero elementa intelliguntur per* terram. *Sicut in Pſ.* 148. Laudate Dominum de terra: *& ſequitur*, ignis, grando, nix, glacies &c.

X. Et ideo alii dixerunt, omnia elementa manſura quidem quoad proprias ſubſtantias, ſed qualitates activas, & paſſivas ab eis fore removendas —— Sed hoc ait S. Th. non videtur probabile. Tum quia: *Cum qualitates propriæ elementorum ſint effectus formarum ſubſtantialium, non videtur, quod formis ſubſtantialibus manentibus, qualitates prædictæ poſſint mutari, niſi per actionem violentam ad tempus. Sicut in aqua calefacta videmus, quod ex vi ſuæ ſpeciei frigiditatem recuperat, quam per actionem ignis amiſit, dummodo ſpecies aquæ remaneat*. Tum quia *ipſæ qualitates elementares ſunt de perfectione ſecunda elementorum, ſicut propriæ paſſiones eorum: nec eſt probabile, quod in illa finali conſummatione aliquid perfectionis naturalis ab elementis tollatur*. Igitur cum eodem S. Thoma

XI. Dico. Quod manebunt elementa quantum ad ſubſtantiam, & qualitates eorum proprias; ſed purgabuntur ab infectione, quam ex peccatis hominum contraxerunt, & ab impuritate, quæ per actionem, & paſſionem mutuam in eis accidit. Ita S. Doctor. Sic enim ſalvabitur perfectio univerſi, & natura elementorum integra, etiam quoad ſuas proprietates, conſervabitur, & ſolum ab ea removebitur id quod ei ab extraneo accidebat, eamque ad corruptionem diſponebat: *Quia*, inquit S. Thomas, *jam ceſſante motu primi mobilis, in inferioribus elementis mutua actio & paſſio eſſe non poterit. Et hoc Aug.* l. 20. de Civ. Dei, c. 16. *appellat*, qualitates corruptibilium elementorum: *ſcilicet innaturales diſpoſitiones eorum, ſecundum quas corruptioni appropinquant*.

XII. Nec obſtat, quod elementa ſint corporalia, & de facto corrumpantur in generatione mixtorum —— Nam licet partes eorum generentur, & corrumpantur, ipſa tamen ſecundum ſe tota nunquam corrumpuntur, ut aliquando deſinat eſſe in mixto totum elementum, vel ignis, vel aeris, vel aquæ, vel terræ.

XIII. Neque etiam obſtat, quod ignis non agat, nec purget, niſi convertendo materiam, in quam agit, in ſubſtantiam ſuam: ideoque agendo in elementa ea purgando, ea in ignem convertat, & corrumpat. —— Nam reſpondet S. Thomas, art. 5. citato ad 3. *Quod ignis ille non aget, niſi ut inſtrumentum providentiæ, & virtutis divinæ. Unde non aget in alia elementa uſque ad eorum conſummationem, ſed ſolum uſque ad purgationem. Nec oportet quod illud quod efficitur materia ignis, totaliter a ſpecie propria corrumpatur; ſicut patet in ferro ignito, quod a loco ignitionis remotum, ex virtute ſpeciei remanentis ad proprium ſtatum, & priſtinum redit. Et ita etiam erit de elementis per ignem purgatis*.

XIV. Quod vero dicitur, Apoc, 21. v. 1. *primum cælum, & prima terra abjit, & mare jam non eſt*, non probat, primum cælum (nempe aereum) & primam terram quoad ſubſtantiam deſiiſſe, ſed ſolum abiiſſe, nimirum, quoad qualitates præſenti noſtræ mortalitati convenientes. Quod vero additur, *& mare jam non eſt*, dicit S. Thom. citatus ad 2. *Quod ſicut Auguſtinus, dicit, l.* 20. *de Civit. Dei, c.* 16. Cum dicitur, & mare jam non eſt, per mare poteſt intelligi præſens ſæculum, de quo antea dixerat: mare dedit mortuos, qui in eo erant: *Si tamen ad mare ad litteram referamus, tunc eſt dicendum, quod in mare duo intelliguntur, ſcilicet ſubſtantia aquarum, & earum diſpoſitio quantum ad ſalſedinem, & commotiones fluctuum. Et quantum ad hoc ſecundum, mare non remanebit, remanebit autem quantum ad primum*. Erit ergo aqua, non erit mare, ſicut ab initio erant aquæ, unde Gen. 1. v. 2. *Spiritus Dei ferebatur ſuper aquas*. Cæperunt autem eſſe mare, cum congregatæ fuerunt in locum unum. Unde, v. 10. dicitur: *Congregationeſque aquarum appellavit maria*. Videatur S. Th. *q. 5. de potentia art. 7.*

VV. Quouſque autem aſcenſurus ſit ignis conflagrationis, dicit S. Th. *a.* 6. Quod aſcendet, & purgabit uſque ad medium aeris interſtitium, eo uſque enim impuritates purgandæ pervenient. Ut enim ex D. Petro. *Ep.* 8. *c.* 3. diximus, ignis purgabit uſque ad eum locum, ad quem pervenerunt aquæ diluvii. Conſtat autem aquas diluvii ſolum perveniſſe ad medium aeris interſtitium ex altitudine montium, quos illæ quindecim cubitis ſuperarunt. Ignis ergo conflagrationis purgabit terram,

ram, aquam, aerem, immo & ignem illum, qui eſt in his inferioribus impurus, & alienæ materiæ permixtus, non vero ignem illum, qui eſt in ſua ſphæra purus, ſicut nec aerem in ſui ſummitate purum, quia illuc non aſcendet.

§. III.

Quid aget circa alia, & præſertim circa Homines.

XVI. EST certum apud Theologos, ignem ultimæ conflagrationis omnia, quæ in his inferioribus ſunt mixta combuſturum eorumque ſubſtantias deſtructurum, & redacturum in cineres; omnia, inquam, tam naturalia, quam artificialia, ut ait D. Petrus, Ep. 2. cap. 3. *v.* 10. *Terra autem, & quæ in ea ſunt opera exurentur*. Quare ignis ille exuret animantia terræ, & volucres cæli, piſces maris, arbores, herbas, flores, mineralia, metalla, ædificia, oppida, civitates, uno verbo omnia, quæ in hoc mundo inferiori ſunt, exuret, & conſumet.

Difficultas eſt, quomodo ignis ille pertinget ad metalla, aliaque mixta in imis terræ, ac montium viſceribus recondita, & ad piſces, & alia quæcumque in profundo maris contenta —— Cui tamen duplici via occurri poteſt. Vel dicendo, quod ignis ille, utpote inſtrumentum virtutis divinæ profundiſſime penetrabit terram, ac mare, ſicque & metalla, ac mineralia etiam in viſceribus terræ, nec non piſces, & alia in fundo maris poſita exuret. Quod videtur colligi ex Deuter. 32. v. 22. *Ignis accenſus in furore meo, & ardebit uſque ad inferni noviſſima, devorabitque terram cum germine ſuo, & montium fundamenta comburet*. —— Vel quod tanta commotio fluctuum facienda ſit, & terra tantis quatienda motibus, ut & mare, & terra, & quidquid in eis erit voracitati ignis conſumendum, expoſitura ſint. Verum quia difficile videtur, quod ejuſmodi projectio ſit ita univerſalis, & nihil remaneat in viſceribus terræ, aut fundo maris, quod ab igne non attingatur. —— Ideo priori reſponſioni ſtandum videtur, cui favet Scriptura, tum allata; Tum Pſal. *96.* v. 5. *Montes ſicut cera fluxerunt a facie Domini: a facie Domini omnis terra*. Et ſicut ignis ille totam terram, & totam aquam maris ab omni mixtione purgabit: ita omnia, quæ in profundo ſunt vi ſua penetrabit, & exuret. Nunc circa homines.

XVII. Dico. Ex S. Thoma dicta *q. 74. art.* 8. Homines tunc viventes, ſive bonos, ſive malos, igne conflagrationis fore interimendos, & conſumendos. Aliter tamen, & aliter. *Nam ignis ille finalis conflagrationis quantum ad hoc, quod judicium præcedet, aget ut inſtrumentum divinæ juſtitiæ, & iterum per virtutem naturalem ignis. Quantum ergo pertinet ad virtutem naturalem ipſius, ſimiliter aget in malos, & bonos, qui vivi reperientur utrorumque corpora in cinerem reſolvendo. In quantum vero aget, ut inſtrumentum divinæ juſtitiæ diverſimode aget in diverſos, quantum ad ſenſum pœnæ. Mali enim per actionem ignis cruciabuntur: boni vero, in quibus nihil purgandum invenietur, omnino nullum dolorem ex igne ſentient; ſicut nec pueri ſenſerunt in camino ignis*, Dan. 3. *Quamvis eorum corpora non ſervabuntur integra, ſicut puerorum ſervata fuerunt. Et hoc divina virtute fieri poterit, ut ſine doloris cruciatu reſolutionem corporum patiantur. Boni vero, in quibus aliquid purgandum reperietur, ſentient cruciatum doloris ex illo igne, plus, vel minus pro meritorum diverſitate. Sed quantum ad actum, quem poſt judicium ille ignis habebit, in damnatos tantum aget: quia boni omnes habebunt corpora impaſſibilia*. Hactenus S. Thomas.

XVIII. Quibus patet primo. Quod ignis ille ſua naturali virtute agens nemini parcet, ſed quotquot vivos tunc reperierit homines invadet, exuret, incinerabit tam bonos, quam malos.

Secundo. Malos cum cruciatu conſumet. Bonos vero, ſi nihil in eis purgandum repererit, conſumet quidem quoad corpus, ſed ſine ullo dolore. Si vero aliquid purgatione indigens in eis repererit, purgabit cum dolore majori, vel minori intenſione pro ut major, vel minor fuerit purgabilitas, ut prorſus mundi coram Judice apparere poſſint, nec egeant purgatoriis pœnis poſt mortem mundari.

XIX. Circa hoc ſecundum, duplex exurgere poteſt dubium. Primum. Quomodo corpora bonorum, in quibus nihil invenietur purgandum poſſint igne abſumi, quin ullum ſentiant dolorem —— Secundum. Quomodo illa purgatio, quæ quaſi in momento perficietur, ſufficere poſſit ad purgationem, maxime cum multi tunc reperientur vivi, in quibus probabiliter erunt multa purgabilia.

XX. Ad primum tamen dico cum eodem S. Th. *ad* 2. *&* 3. hoc poſſe fieri per divinam virtutem, ſicut factum fuit ne pueri in fornace Babylonica exiſtentes ullum ab igne ſentirent dolorem. —— Cæterum ſi quis velit, bonos tunc viventes adhuc paſſibiles, quamvis purgatione non indigentes, adhuc in conſummatione ſui corporis dolorem ſenſuros, ſicut illum ſenſerunt Martyres, quamvis innocentes, dici poterit, quod ille dolor, quia voluntarie, & patientiſſime toleratus, erit eis ad augmentum meriti, & præmii, ſicut fuit Martyribus.

XXI. Ad ſecundum vero dico cum S. Thoma ad 5. *Quod tres ſunt cauſæ, quare ſubito illi, qui vivi reperientur, purgari poterunt. Una eſt, quia in eis peccata purganda invenientur, cum terroribus, & perſecutionibus præcedentibus fuerint purgati. Secunda cauſa eſt, quia & vivi, & voluntarii pœnam ſuſtinebunt: pœna autem in hac vita voluntarie ſuſcepta multo plus purgat, quam pœna poſt mortem inflicta: ſicut patet in Martyribus: quia* ſi purgandum quid in eis invenitur, paſſionis falce tollitur, *ut Auguſt. dicit* (l. de unic. Bapt. contra Petil. c. 13.) *Cum tamen pœna martyrii ſit brevis in comparatione ad pœnam, quæ in purgatorio ſuſtinetur. Tertia eſt. Quia calor ille recuperabit in intenſione, quantum amittit in temporis brevitate*.

XXII. Tertio. Ex verbis S. Thomæ patet, ignem illum habiturum etiam poſt judicium actum aliquem circa reprobos, eos involvendo, & ad inferos detrudendo: ajunt enim communiter Doctores, peracto judicio portionem ignis aggreſſuram impios in corporibus reſuſcitatos, atque eo involutos cum Diabolo, & Angelis ejus detrudendos eſſe in inferni abyſſum. De quo egimus *Dub. præcedente*, §. 2. Et confirmatur verbis Chriſti, Matth. 13. v. 45. *Mittet filius hominis Angelos ſuos, & colligent de regno ejus omnia ſcandala, & eos qui faciunt iniquitatem, mittent eos in caminum ignis*. Loqui autem eum de fine mundi conſtat, quia immediate dixerat: *Sicut ergo colliguntur zizania, & igni comburuntur; ſic erit in conſummatione ſæculi*. Et verbis Pauli, 2. *Theſſal.* 1. *v.* 8. ubi loquens de Domino Jeſu cum venerit glorificari in Sanctis ſuis, & dabit illis requiem in regno ſuo ſubjungit: *In flamma ignis dantis vindictam iis, qui non noverunt Deum, & qui non obediunt Evangelio Domini noſtri Jeſu Chriſti*. Sed hæc de ultima conflagratione ſatis.

QUÆSTIO III.

De Generali Reſurrectione.

POſtremum imminentis judicii ſignum poſt Mundi hujus, & omnium in ipſo degentium conflagrationem, erit generalis mortuorum hominum reſurrectio, de qua in præſenti quæſtione examinabitur. Primo, an futura ſit. Secundo, an omnium. Tertio, an naturalis. Quarto, quibus cauſis fiet &c.

DUBIUM I.

An Corporum Reſurrectio ſit futura.

§. I.

Quinam circa hoc errarint.

I. COrporum reſurrectio eſt hominis, qui prius fuerat mortuus, iterata ad vitam ſurrectio, & animæ ad idem corpus reunitio, ſic, ut idem homo, qui mortuus fuerat, fiat vivus. Hanc negabant, & impoſſibilem judicabant Philoſophi Gentiles. Nam, ut habetur Act. 17. verſ. 32. Athenienſes: *Cum audiſſent* (a Paulo) *reſurrectionem mortuorum, quidam quidem irridebant, quidam vero dixerunt: Audiemus te de hoc iterum*.

II. Inter Judæos quoque hæreſis Sadducæorum pro errore præcipuo habebat reſurrectionem negare. Unde Matth. 22. v. 23. dicitur: *In illo die acceſſerunt ad eum Sadducæi, qui dicunt non eſſe reſurrectionem*. Act. 4. v. 2. acceſſerunt Sadducæi ad Apoſtolos: *Dolentes, quod docerent populum, & annuntiarent in Jeſu reſurrectionem ex mortuis*. Et cap. 23. v. 8. narratur diſſenſio inter Phariſæos, & Sadducæos: *Sadducæi enim dicunt, non eſſe reſurrectionem, neque Angelum, neque Spiritum*. Et proinde putabant, etiam animam eſſe corpoream, & mortalem, ex quo reſurrectionem negabant.

III. Errorem hunc non parum graſſatum fuiſſe in Eccleſiæ exordio colligitur ex Paulo 1. Cor. 15. v. 12. ubi ſic arguit: *Si autem Chriſtus prædicatur, quod reſurrexit a mortuis, quomodo quidam dicunt in vobis, quoniam reſurrectio mortuorum non eſt?* Et 2. ad Tim. 2. v. 18. Eum monet, ut caveat ab Hymeneo, & Phileto: *Qui a veritate exciderunt, dicentes reſurrectionem eſſe jam factam*. Contra reſurrectionem mortuorum pugnarunt Simon Magus, Gnoſtici, Marcionitæ, aliique primorum præſertim ſæculorum hæretici.

IV. Aliorum errores recitat, & refutat S. Thom. qu. 75. Suppl. art. 1. ubi dicit: *Quod ſecundum diverſas ſententias de ultimo fine hominis, diverſificatæ ſunt ſententiæ ponentium, vel negantium reſurrectionem. Ultimus enim finis hominis quem naturaliter omnes homines deſiderant, eſt beatitudo: Ad quam hominem poſſe pertingere in hac vita quidam poſuerunt. Unde non cogebantur ponere aliam vitam poſt iſtam, in qua homo ultimam ſuam perfectionem conſequeretur. Et ſic reſurrectionem negabant* —— *Sed hanc opinionem ſatis probabiliter excludit varietas fortunæ, & infirmitas humani corporis, ſcientiæ, & virtutis imperfectio, & inſtabilitas, quibus omnibus beatitudinis perfectio impeditur ut Auguſtinus proſequitur in fine de Civ. Dei*. (Et l. 19. cap. 3.)

V. *Et ideo alii poſuerunt, aliam vitam eſſe poſt hanc, in qua homo tantum ſecundum animam vivebat poſt mortem. Et hanc vitam ponebant ſufficere, ad naturale deſiderium implendum beatitudinis conſequendæ. Unde Porphirius dicebat, ut Auguſtinus dicit in lib. ult. de Civ. Dei*, (cap. 26.) Ut beata ſit anima, omne corpus fugiendum eſt. *Unde tales reſurrectionem non ponebant. Hujus autem opinionis apud diverſos diverſa erant falſa fundamenta. Quidam enim hæretici poſuerunt, omnia corporalia eſſe a malo principio, ſpiritualia vero a bono. Et ſecundum hoc oportebat, quod anima ſumme perfecta non eſſet, niſi a corpore ſeparata, per quod a ſuo principio diſtrahitur, cujus participatio ipſam beatam facit. Et ideo omnes hæreticorum ſectæ, quæ ponunt a diabolo corporalia eſſe creata, vel formata, negant corporum reſurrectionem* (ut Manichæi, Albigenſes &c.) *Hujus autem fundamenti falſitas in principio* 2. *lib.* (diſt. 1. q. 1. art. 3.) *oſtenſa eſt. Quidam vero poſuerunt, totam hominis naturam in anima conſtare: ita ut anima corpore uteretur, ſicut inſtrumento*,